

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

ОПОВЕСТЯВАНЕ

**НИВАТА НА ЗАЩИТА, СВЪРЗАНИ С РАЗЛИЧНИТЕ НИВА НА ОТДЕЛЯНЕ НА
ДЪРЖАВНИТЕ ЦЕННИ КНИЖА (ДЦК), КОИТО ПРИНАДЛЕЖАТ НА
УЧАСТНИЦИТЕ В ДЕПОЗИТАРЯ НА ДЦК В БНБ И НА ТЕХНИТЕ КЛИЕНТИ**

Депозитар на Държавни ценни книжа в Българска народна банка

София, април 2025 г.

Съдържание

1. Въведение.....	3
2. Депозитар на държавни ценни книжа в БНБ.....	3
3. Правна и регулаторна рамка	4
4. Основни правни последици от нива на отделяне.....	7
5. Ниво на защита на ДЦК и разходи при различните нива на отделяне в ДДЦК	9
6. Съответствие на нормативните изисквания на ДДЦК и изискванията на чл. 38, пар. 5 – пар. 7 от Регламент (ЕС) № 909/2014	12

1. Въведение

Целта на този документ е да опише нивата на защита, свързани с различните нива на отделяне на държавните ценни книжа (ДЦК), които принадлежат на участниците в Депозитаря на ДЦК в БНБ (ДДЦК) и на техните клиенти в съответствие с изискванията на чл. 38 на Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценните книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа (Регламента), съгласно който:

„Централният депозитар на ценни книжа (ЦДЦК) и участниците в него оповестяват публично нивото на защита и разходите, свързани с различните нива на отделяне, които предлагат, и предоставят тези услуги при подходящи търговски условия. Подробностите относно различните нива на отделяне включват описание на основните правни последици от предлаганите нива на отделяне, включително информацията относно приложимото право в областта на несъстоятелността и съответните юрисдикции“.

Този документ включва описание на предлаганите сметки за сетълмент на ДЦК и нива на отделяне, които предоставя ДДЦК, както и правните последици от нивата на отделяне, включително информацията за случаите на несъстоятелност на участник в депозитаря.

2. Депозитар на държавни ценни книжа в БНБ

В съответствие със Закона за БНБ и Закона за държавния дълг Българската народна банка (БНБ) действа като фискален агент и депозитар на държавата.

Депозитарят на ДЦК оперира система за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ – BNBGSSS (Системата):

➤ BNBGSSS е нотифицирана като система с окончателност на сетълмента по Директива 98/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 май 1998 г. относно окончателността на сетълмента в платежните системи и в системите за сетълмент на ценни книжа, изменена с Директива 2009/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 май 2009 г.;

➤ BNBGSSS се състои от Електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСПОТ) и Система от сметки за сетълмент на ДЦК (СДЦК). Между ЕСПОТ и СДЦК е изградена пряка интерфейсна връзка за автоматизиран обмен на данни;

➤ BNBGSSS е участник в общата ИТ платформа на Евросистемата за сетълмент на ценни книжа в централнобанкови пари - Таргет2-Ценни книжа (TARGET2-Securities (T2S));

- BNBGSSS предоставя следните основни услуги¹:
 - Първоначална регистрация в системата за безналични ДЦК (регистрационни услуги);
 - Предоставяне и поддържане на сметките за ДЦК на най-високо ниво (услуги по централно поддържане);
 - Управляване на система за сетълмент на ДЦК (услуги по сетълмент).
- BNBGSSS предоставя следните спомагателни услуги от небанков тип²:
 - Услуги по сетълмент - съгласуване на инструкции за сетълмент, предаване на инструкции, потвърждаване на сделки, регистриране на сделки;
 - Регистрационни услуги и услуги по централно поддържане:
 - регистрация на емисии на държавни ценни книжа при тяхното -първоначално емитиране;
 - обработване на корпоративни действия;
 - предаване и обработка на инструкции, събиране и обработка на такси, както и свързаното с това отчитане.

3. Правна и регулаторна рамка

3.1. Правна основа

Вложенията в държавните ценни книжа, собственост на участниците в BNBGSSS, са регламентирани и защитени от следните нормативни актове:

- Закон за БНБ;
- Закон за държавния дълг;
- Закон за публичното предлагане на финансови инструменти;
- Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа;
- Наредба № 5 на МФ и БНБ за реда и условията за придобиване, регистриране, изплащане и търговия с държавни ценни книжа (Наредба № 5);
- Наредба № 15 на БНБ за контрол върху сделките с държавни ценни книжа (Наредба № 15);

¹ В съответствие с раздел А от приложението към Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценните книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа

² В съответствие с раздел Б от приложението Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценните книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа

- Наредба № 31 на БНБ за сетълмент на държавни ценни книжа (Наредба № 31);
- Правила и процедури за работа на системата за регистрацията и сетълмент на ДЦК в БНБ-BNBGSSS.

3.2. Изисквания за отделяне на сметките за ДЦК.

3.2.1 Изисквания на Регламент (ЕС) № 909/2014

Разпоредбата на чл. 38 от Регламента установява правила за отделяне на сметките за ценни книжа, които са открити за участниците в Системата за сетълмент, оперирана от централен депозитар на ценни книжа (ЦДЦК). Тези сметки се разделят на: сметки на участниците и сметки на техните клиенти.

Член 38 от Регламент (ЕС) № 909/2014 дефинира следните изисквания за отделяне на сметките:

1. ЦДЦК води записи и сметки за всяка управлявана от него система за сетълмент на ценни книжа, която оперира, които във всеки един момент му позволяват незабавно да отдели по сметките при ЦДЦК ценните книжа на даден участник от тези на всеки друг участник и ако е приложимо, от собствените активи на ЦДЦК.

2. ЦДЦК води записи и сметки, позволяващи на всеки участник да отдели своите ценни книжа от ценните книжа на клиентите си.

3. ЦДЦК води записи и сметки, позволяващи на всеки участник да държи по една сметка за ценни книжа ценните книжа, които принадлежат на различните клиенти на този участник („отделяне на клиентските активи по общи сметки“ или „омнибус клиентски сметки“).

4. ДДЦК води записи и сметки, позволяващи на даден участник да отдели ценните книжа на всеки един от своите клиенти, ако това бъде поискано от съответния участник и според изискванията му („отделяне на клиентските активи по индивидуални сметки“).

5. Участниците предлагат на своите клиенти избор между отделянето на клиентските активи по общи сметки и отделянето им по индивидуални сметки и ги информират за разходите и рисковете, свързани с всяка едно от тези възможности. Независимо от това, ЦДЦК и участниците в него предоставят отделяне на клиентските активи по индивидуални сметки за гражданите, пребиваващите и юридическите лица, установени в държава членка, когато това се изисква от националното право на държавата членка, съгласно което са създадени ценните книжа. Това задължение се прилага докато националното право не бъде изменено или отменено и целите му продължават да са актуални.

6. ЦДЦК и участниците в него оповестяват публично нивото на защита и разходите, свързани с различните нива на отделяне, които предлагат, и предоставят тези услуги при подходящи търговски условия. Подробностите относно различните нива на отделяне включват описание на основните правни последици от предлаганите нива на отделяне, включително информацията относно приложимото право в областта на несъстоятелността и съответните юрисдикции.

7. ЦДЦК не може да използва за каквато и да е цел ценните книжа, които не му принадлежат. ЦДЦК може, обаче да използва ценните книжа на участник, ако предварително е получил изричното съгласие на този участник. ЦДЦК изисква от участниците в него да получат необходимото предварително съгласие на своите клиенти.

3.2.2. Национална правна рамка

BNBGSSS поддържа сметки за ДЦК за всеки участник и общи (омнибус) сметки за клиентите на всеки участник. Участниците в Системата задължително водят индивидуални сметки, отчитащи притежаваните ДЦК от всички свои клиенти на базата на сключени договори.

➤ Съгласно чл. 35, ал. 2 от Закона за държавния дълг Българската народна банка води индивидуални сметки, отчитащи притежаваните от всеки участник държавни ценни книжа, както и общи сметки за притежаваните от клиенти на участниците държавни ценни книжа;

➤ Съгласно чл. 35, ал. 4 от Закона за държавния дълг Поддепозитарите на държавни ценни книжа водят системи за регистрация на държавните ценни книжа, притежавани от клиенти на поддепозитарите и от клиенти на участници в ЕСПОТ, които не са поддепозитари, както и индивидуални сметки, отчитащи притежаваните държавни ценни книжа от тези клиенти;

➤ Съгласно чл. 8, ал. 1 от Наредба № 31 БНБ открива и води сметки за сетълмент на ДЦК, както следва:

- Сметка „ДЦК, собственост на участници в BNBGSSS“;
- Сметка „ДЦК, притежавани общо от клиенти на участници в BNBGSSS“ (омнибус);
- Сметка „ДЦК, собственост на участници в BNBGSSS с наложена тежест“.

➤ Съгласно чл. 24, ал. 1 от Наредба № 5 Поддепозитарите на ДЦК водят системи за регистрация на ДЦК, в които се водят индивидуални сметки за ДЦК, отчитащи

притежаваните ДЦК от техни клиенти и от клиенти на участници в BNBGSSS, които не са поддепозитари, на базата на сключен с участника договор;

➤ Съгласно чл. 11, ал. 2 от Наредба № 31 Поддепозитарите отделят собствените ДЦК от тези на клиентите, като не отговарят пред кредиторите си с ДЦК на клиенти, за които водят сметки за сетълмент на ДЦК.

4. Основни правни последици от нива на отделяне

4.1. Нива на отделяне на сметките за ДЦК

Основните нива на отделяне на сметките в BNBGSSS са:

- собствени сметки за ДЦК на участници;
- общи (омнибус) сметки за ДЦК на клиенти на участниците.

Депозитарят на ДЦК води индивидуални регистри и сметки на участниците в Системата и общи (omnibus) сметки за притежаваните от техни клиенти ДЦК. Поддепозитарите на ДЦК водят системи за регистрация на ДЦК, притежавани от техни клиенти и от клиенти на участници, за които изпълняват поддепозитарни функции, както и индивидуални сметки, отчитащи притежаваните ДЦК от тези клиенти.

ДДЦК не предлага ниво на индивидуално отделяне на сметки на ДЦК на клиенти на своите участници.

В изпълнение на чл. 38 от Регламент (ЕС) № 909/2014 Депозитарят на ДЦК предоставя „омнибус“ отделяне на клиентските сметки, но има възможност, при заявено желание от страна на участниците в Системата, да осъществи и индивидуално отделяне на сметките за ДЦК на клиенти на участниците, независимо че такова отделяне е свързано с допълнителни разходи, дължащи се на големия брой сметки, които трябва да се открият за всеки отделен клиент на участниците в BNBGSSS.

В изпълнение на чл. 11, ал. 4 от Правила за дейността на комитет на ползвателите на системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ, Депозитарят на ДЦК има проведени две консултации с участниците в BNBGSSS, чрез които е обсъдена възможността за индивидуално разделяне на сметките в Депозитаря (по отделните клиенти на даден участник), съгласно които такава промяна не е счестена за необходима.

Сметка „ДЦК, собственост на участници в СДЦК с наложена тежест“ се открива при:

- учредяване на залог по Закона за особените залози;
- обезпечаване на средства по сметки и депозити на бюджетни организации в банки – участници в ДДЦК;
- други случаи.

По отношение на изискванията в чл. 38, параграф 5 от Регламент (ЕС) № 909/2014, българското законодателство не задължава изрично депозитаря да открива индивидуални сметки за всеки отделен клиент на участник в BNBGSSS.

4.2 Прилагане на нормативната база в случаи на неплатежоспособност и обявяване на производство по несъстоятелност.

Депозитарят на ДЦК в БНБ е в структурата на централната банка на Република България и не е самостоятелно юридическо лице. В тази връзка не съществува риск от изпадане в неплатежоспособност.

Участници в BNBGSSS са предимно кредитни институции и когато спрямо участник е открито производство по несъстоятелност, в съответствие с чл. 6, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 5, с цел намаляване на системния риск, ДДЦК временно ограничава достъпа на участника до BNBGSSS или изцяло го прекратява. В тези случаи ДДЦК прехвърля ДЦК, притежавани от участника и общо от негови клиенти, включително такива с наложена тежест, при друг участник в BNBGSSS – поддепозитар на ДЦК, определен от Министерството на финансите, съгласувано с БНБ. Прехвърлянето на тези ДЦК се извършва служебно.

В случаите на открито производство по несъстоятелност спрямо участник в Системата, в съответствие с чл. 36 на Наредба № 5 ДДЦК може да не преведе по сметките за сетълмент на парични средства на падежа на съответната емисия ДЦК или на лихвените плащания по ДЦК необходимите средства за изплащането. В този случай МФ, съгласувано с БНБ, незабавно определя поддепозитар, който да извършва плащанията на ДЦК и на лихвите по тях на клиентите на участника, спрямо който е предприето производство по несъстоятелност

В случай че участник в BNBGSSS е от трета страна, съгласно т. 3.3.8 от „Правила и процедури за работа на системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ – BNBGSSS“, при кандидатстването си за участие в Системата, той предоставя информация и/или

документи, които съдържат данни, че в случай на производство по несъстоятелност или друго производство по отношение на участника, правата или активите, прехвърлени с цел обезпечение, или заложени от участника в полза на БНБ или други участници в ДДЦК, ще имат предимство пред вземанията на всички други кредитори на участника, като другите кредитори не могат да се удовлетворят от тях с приоритет.

4.3. Прилагане на нормативната база при открито производство по несъстоятелност спрямо участник в BNBGSSS.

В чл. 6, ал. 1, т. 1 от Наредба №5 на МФ и БНБ и в т. 3.5.1 от Правилата на BNBGSSS се регламентира прекратяването на участието в ЕСПОТ при открито производство по несъстоятелност спрямо участник.

В допълнение, чл. 6 от Наредба № 5 на МФ и БНБ и т. 10.2 от Правилата на BNBGSSS регламентират защитните действия на депозитаря на ДДЦК в такива случаи, според които ДЦК, притежавани от участника и общо от негови клиенти, включително такива с наложена тежест, се прехвърлят служебно при друг участник – поддепозитар на ДЦК, определен от Министерството на финансите съгласувано с БНБ.

5. Ниво на защита на ДЦК и разходи при различните нива на отделяне в ДДЦК

Таблицата по-долу посочва нивото на защита при различните нива на отделяне на ДЦК

<p style="text-align: center;">СМЕТКИ ЗА ДЦК</p> <p>НИВО НА ЗАЩИТА</p>	<p>Сметки за ДЦК собственост на участници</p>	<p>Сметки за ДЦК, притежавани общо от клиенти на участници</p>	<p>Сметки за ДЦК, собственост на участници с наложена тежест</p>
<p>С цел да се избегнат затруднения при идентифицирането на индивидуалните клиентските активи предвид това, че се използват омнибус сметки в ДДЦК, а поддепозитарите водят системите за индивидуални сметки на своите клиенти и клиенти на участници в ЕСПОТ, които не са поддепозитари:</p>			
<p><i>БНБ и МФ осъществяват съвместно контрол върху системите за регистрация на сделките с ДЦК, водени от поддепозитарите на ДЦК (чл. 10 от Наредба 15 на МФ и БНБ);</i></p>	✓	✓	✓

<p>Всеки участник гарантира пред БНБ, че всички приложими закони, данъчни или регулаторни изисквания за оповестяване или отчитане на държане, контрол и доказване на действителна собственост по отношение на държавни ценни книжа, държани от участниците в BNBGSSS, са спазени (т. 14.1 от Правилата на BNBGSSS);</p>	✓	✓	✓
<p>Ако в нормативните актове, уреждащи архивната дейност, не е установено друго, поддепозитарите съхраняват данните в системите за регистрация безсрочно (чл. 24, ал.2 от Наредба 5 на МФ и БНБ);</p>	✓	✓	✓
<p>При поискване, от страна на БНБ, поддепозитарите предоставят всякаква информация, включително информация за клиентите си (т. 14.2.2.7. от Правилата на BNBGSSS)</p>	✓	✓	
<p>С цел правна защита, регламентиране и ясно отделяне на собствените активи на поддепозитарите с това на своите клиенти и клиентите на участници в ЕСПОТ, които не са поддепозитари:</p>			
<p>Поддепозитарите на ДЦК отделят собствените си ДЦК от тези на клиентите, като не отговарят пред кредиторите си с ДЦК на клиентите (техни и на такива на участници в ЕСПОТ, които не са поддепозитари), за които водят индивидуалните сметки. (т. 5.5.2 От Правилата на BNBGSSS);</p>	✓	✓	
<p>При открито производство по несъстоятелност ДЦК прехвърля служебно притежаваните от участника ДЦК и общо от негови клиенти, включително такива с наложена тежест, при друг участник – поддепозитар на ДЦК, определен от МФ, съгласувано с БНБ. (10.2.5. от Правилата на ДЦК, чл. 6 от Наредба № 5 на МФ и БНБ).</p>	✓	✓	✓
<p>С цел регламентиране на защитата от неправомерно използване на ДЦК на клиенти/участници:</p>			
<p>Съгласно чл. 45, ал. 3 от Закона за БНБ Българската народна банка не може да закупува нито на първичния, нито на вторичния пазар дългови инструменти, емитирани от българската държава и общините, както и от български държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;</p>	✓	✓	

<i>Депозитарят на ДЦК не разполага със собствена сметка за ДЦК и сметки за парични средства в лева и в евро (т. 5.1.1.5. от Правилата на BNBGSSS).</i>	✓	✓	
С цел контрол на реконсiliationните процедури в BNBGSSS и Участниците:			
<i>Контролът върху регистрацията на сделките с ДЦК се осъществява въз основа на отчети, справки, сведения и други документи, представяни от участниците в ЕСРОТ ежемесечно, тримесечно или при поискване на МФ и БНБ (чл.12 Наредба № 15 на МФ и БНБ)</i>	✓	✓	✓
<i>Проверяващите лица имат право да изискват допълнителни справки, сведения и други документи, свързани с проверката. (чл.12 Наредба № 15 на МФ и БНБ)</i>	✓	✓	✓
<i>BNBGSSS прилага принципа на двустранно счетоводно записване. Ежедневно, в края на системния ден се извършва равнение (реконсiliation) на данните за ДЦК, регистрирани в ЕСРОТ, с тези, водени по отделните сметки за сетълмент на ДЦК в СДЦК.</i>	✓	✓	✓

В „Тарифата за таксите и комисионите за обработка на сделките с ДЦК“ са указани разходите за:

1. Откриване, водене и закриване на сметки за ДЦК по всяка емисия ДЦК за притежавани от участник ДЦК; за ДЦК притежавани общо от негови клиенти; за ДЦК собственост на участника с наложена тежест.

2. Текущо равнение на ДЦК, водени по регистъра на участник в ЕСРОТ и ДЦК по сметките за сетълмент на ДЦК открити в системата СДЦК в рамките на системния ден;

3. Ежемесечно равнение на данните за ДЦК водени по регистрите на участниците в ЕСРОТ с данните за притежаваните от тях и общо от техни клиенти ДЦК във водените от тях системи за регистрация.

В съответствие с „Вътрешни правила за управление на риска в Депозитаря на ДЦК“, ДДЦК идентифицира, оценява, наблюдава и докладва всички рискове, свързани със съхранението на ДЦК, като ограничава рисковете, на които може да изложи своите участници.

6. Съответствие на нормативните изисквания на ДЦК и изискванията на чл. 38, пар. 5 – пар. 7 от Регламент (ЕС) № 909/2014

6.1. Чл. 38, пар. 5 от Регламент (ЕС) № 909/2014

По отношение на изискванията в чл. 38, параграф 5 от Регламент (ЕС) № 909/2014, българското законодателство не задължава изрично депозитаря да открива индивидуални сметки за всеки отделен клиент на участник в BNBGSSS.

6.2. Член 38, пар. 6 от Регламент (ЕС) № 909/2014

Настоящият документ се издава на основание и в изпълнение на чл. 38, пар. 6 от Регламент (ЕС) № 909/2014.

6.3. Член 38, пар. 7 от Регламент (ЕС) № 909/2014

Депозитарят на ДЦК потвърждава, че е в съответствие с изискването на чл. 38, пар.7 от Регламент (ЕС) № 909/2014. В съответствие с т.5.1.1.5. от Правилата на BNBGSSS ДЦК не притежава собствените активи. Българската народна банка не може да закупува нито на първичния, нито на вторичния пазар дългови инструменти, емитирани от българската държава и общините, както и от български държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор (чл. 45, ал. 3 от Закона за БНБ).

Съставил:

.....

/Велимира Колева, директор на дирекция „Фискални услуги“/

Съгласували:

.....

/Нели Драгинова, Главен юрист на БНБ, дирекция „Правна“/

.....

/Тихомир Пирков, водещ юрисконсулт, дирекция „Правна“ /

.....

/Васил Конов, ръководител екип, директор на дирекция „Платежни системи и ЗМР“/